

Пахомова зараз в Україні співвідношення децильних показників (10% — найбідніші і 10% — найбагатші) уже складає 1:40 тоді як в країнах ЄС цей показник варіює в межах 1:5, 1:7; у Японії. 1:4,5 [5].

Первісне нагромадження капіталу є визначальним фактором трансформаційних перетворень в Україні, що створює, по-суті, соціально-економічну базу ринкової (капіталістичної) економіки. Разом з тим, здійснюючи свою історичну місію, воно не стало фактором прогресу, породило гострі суперечності в економіці і в усьому суспільстві. Україна попала в число найнижчих рейтингів по конкурентоспроможності, технологічно-інноваційному розвитку та соціальному становищу громадян. Вихід із такого стану — перехід на іншу, соціально спрямовану модель економічного розвитку, відмова від ліберальної моделі.

Список використаних джерел:

1. Маркс К. Капітал. Том 1. — К. Маркс і Ф. Енгельс. Твори. Видання друге. Т. 23 — К.: Держ. вид-во політ. літератури УРСР, 1963.
2. Статистичний щорічник України за 2005 рік. — К.: «Консультант», 2006.
3. Статистичний щорічник України за 2006 рік. — К.: «Консультант», 2007.
4. «Урядовий кур'єр», 2009, 27 січня.
5. Ю. Пахомов. Україна: парадокси зростання і розвитку //«Комуніст», 2007, №83, 10 листопада.

Annotation. In clause article the problem of initial accumulation of the capital in Ukraine as factor of transients is investigated Its features, the form, methods, contradictions, social and economic consequences are found out.

Key words: initial accumulation of the capital, market (capitalist) economy.

УДК 331.101.262

Л.П. Радченко, к. е. н., доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НОВОЇ ЯКОСТІ В МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

В статті аналізується розвиток концепції людського капіталу в умовах становлення економіки знань, розглядається формування нової якості людського капіталу та напрями державної підтримки цього процесу для забезпечення інноваційного типу розвитку економіки.

Ключові слова: Економіка знань, інноваційна модель розвитку, інформаційне суспільство, людський капітал.

Сучасна фінансова криза та рецесія, що охопила в останні роки економіку майже всіх країн світу, вимагають особливої уваги державних діячів, політиків, економістів до розробки антикризових програм, заходів. Пошук таких шляхів, в тому числі в Україні, не може не враховувати нові реалії сучасної світової економіки: розвиток глобалізації, формування в економічно розвинених країнах інформаційного суспільства та соціально орієнтованої ринкової економіки, посилення державного і міжнародного регулювання економіки для підвищення її ефективності та реалізації стратегії сталого соціально-економічного розвитку тощо. Утвердження в розвинених країнах на початку XXI століття «нової економіки», що базується на знаннях, в якій стратегічним завданням є гармонічний розвиток трьох вершин так званого «трикутника знань» — освіти, наукових досліджень та інновацій, обумовлює необхідність подальшого розвитку економіки України на підставі інноваційної моделі та її складової — розвитку людського капіталу.

Аналізу проблем людського та інтелектуального капіталу приділено немало уваги у закордонній і вітчизняній економічній літературі такими вченими-економістами як Г. Беккер, Дж. Кендрік, Т. Шульц, В. Антонюк, С. Дятлов, О.А. Грішнова, А. Колот, І.С. Кравченко, Е.М. Лібанова, В.А. Савченко. Дослідженню проблем інформаційного суспільства і умов функціонування інноваційної моделі розвитку присвятили свої пошуки такі науковці як Дж. Гелбрейт, Й. Шумпетер, М. Кастельс, А. Гальчинський, С. Вовканич, С. Львовчкін та інші. Визнання значних досягнень у дослідженні великого спектру проблем людського капіталу потребує водночас подальшого їх поглиблення з урахуванням новітніх економічних тенденцій.

Метою даної статті є аналіз напрямів поліпшення якості людського капіталу для реалізації інноваційного розвитку економіки України.

Інноваційна модель розвитку економіки означає створення конкурентного середовища, спираючись впровадженню в виробництво наукових знань, технологій та інформації, ефективного використання фізичного і особливо людського капіталу для виробництва конкурентної високотехнологічної продукції. Знання перетворюється на нове джерело багатства, а працівник інтелектуальної праці є найважливішим ресурсом. В інформаційній сфері суспільства, до якої належать наука, освіта, система управління, зв'язку, машинно-інформаційна мережа, в розвинених країнах вже зараз зосереджено понад 60% трудових ресурсів. Так, у США у цю сферу залучено майже 80% всіх працюючих, приблизно 20% залучено у традиційні промислові галузі, і менш як

3% — у сільське господарство. Така сама картина спостерігається і в найбільш розвинених країнах Західної Європи, де в інформаційній сфері працює 70-75% фахівців [1, с. 39]. Інформаційна сфера стає таким чином однією із вирішальних на шляху розвитку людського капіталу та інтелектуалізації суспільного виробництва.

Людський капітал охоплює такі якості людини як нагромаджені продуктивні здібності, знання, володіння інформацією, здоров'я, мотивація і мобільність, які вона використовує в економічній діяльності, та які забезпечують їй отримання прибутку. Концепція людського капіталу в економічній науці постійно розвивається і збагачується. Ця концепція отримала міжнародне визнання в кінці ХХ століття, коли була присуджена Нобелівська премія з економіки Т. Шульцу (в 1979 р.) та Г. Беккеру (в 1992 р.) за їх оцінку значення людини як фактора економічного зростання. Одночасно вона все більше залучає уваги інститутів влади та міжнародних організацій. Останнім часом у зв'язку з формуванням інформаційного суспільства особливого значення набувають якісні характеристики людського капіталу. Широке розповсюдження отримала концепція людського капіталу та оцінки його якості, які визнані ЮНЕСКО: по-перше, якість людського капіталу прямо впливає на економічне зростання національної економіки, тому освіта розглядається як інвестування в майбутнє всього суспільства, а не просто в майбутній успіх окремої людини; по-друге, якість людського капіталу прямо залежить від якості освіти, особливо вищої, професійної освіти як найважливішої складової людського капіталу [3, с. 5]. Такий підхід потребує подальшого розвитку категорії людського капіталу в напрямку врахування взаємозв'язку між людським капіталом і особистим суспільним добробутом і благополуччям. Це особливо важливо в економіці знань, в якій людський капітал може розглядатись не просто як усереднена кількісна оцінка, а як основа для самореалізації індивіда, враховуючи появу особливого працівника — працівника знань. Він характеризується високою ступінню вертикальної мобільності, його праця — необмежена у просторі та є процесом творчої активності індивіда [3, с. 5-6]. Це викликає необхідність формування іншого типу працівника, для якого найбільш важливими є такі риси як креативність, здатність до інновацій, високий рівень адаптації до нових виробничих технологій, вміння швидко приймати рішення тощо.

Щорічно ООН оцінює динаміку людського розвитку у світі та публікує такі дані у Звіті з людського розвитку. В ньому має місце інтегральний показник — індекс людського розвитку (ІЛР), який охоплює три головні складові: тривалість життя, рівень освіти, рівень ВВП на душу населення. За даними ІЛР визначається рейтинг країни серед досліджуваних країн світу.

Як бачимо в таблиці 1, за індексом освіченості Україна має достатньо

високі дані та стандарти, але з урахуванням показників тривалості життя та рівня добробуту населення рейтинг України серед країн світу за ІЛР залишається низьким.

Це свідчить про те, що відчутного прогресу у забезпеченні розвитку людського капіталу, особливо якісних змін, та у сфері управління людським розвитком не відбувається [2, с. 35-37]. І як наслідок, це є однією з важливих причин низького рівня конкурентоздатності сучасної економіки України. Так, в загальному обсязі реалізованої промислової продукції українського виробництва в 2006 р. тільки 6,5% мали ознаки інноваційності, для порівняння: в Євросоюзі — 60%, в Японії — 67%, в США — 78%. Приріст ВВП за рахунок нових технологій в Україні складає 0,7%, а в розвинених країнах — 60-90% [4, с. 4-5].

Таблиця 1

Показники людського розвитку в Україні, 1992-2005 рр. [2, с. 36].

Показники	1992	1998	2000	2005
Очікувана тривалість життя при народженні, років	69,1	69,1	68,1	67,7
Рівень грамотності дорослого населення, %	98,5	99,6	99,6	99,4
Сукупний валовий коефіцієнт охоплення населення освітою, %	73,7	77,9	77,3	86,5
ВВП на душу населення (дол. США за ПКС)	5921	3194	3816	6848
Індекс тривалості життя	0,74	0,73	0,72	0,71
Індекс рівня освіченості	0,90	0,92	0,92	0,95
Індекс реального ВВП	0,68	0,58	0,61	0,70
Індекс людського розвитку (ІЛР)	0,773	0,774	0,748	0,788
Темпи зростання ІЛР (% до попереднього року)	-	101,7	100,5	101,8
Рейтинг України за ІЛР / кількість країн	45/162	78/144	80/173	76/177

Формуванню якісно нових рис людського капіталу можуть сприяти наступні напрями удосконалення управління його розвитком:

- суттєве підвищення конкурентоспроможності сфери науки та освіти через державну підтримку їх пріоритетного розвитку як найважливіших продуктивних сил національної економіки;
- кардинальне змінення ставлення до освіти, стимулювання формування людського капіталу нової якості, інноваційного типу, який би міг ефективно функціонувати в інформаційному суспільстві;
- регулювання пропозиції робочої сили на ринку праці через забезпечення професійної підготовки і підвищення якості робочої сили у відповідності до структурних змін в економіці та потреб інноваційного розвитку;
- посилення стимулів до індивідуальних інвестицій в людських капітал та його розвиток, зокрема, вилучаючи з бази оподаткування особисті витрати на

- освіту для себе та членів сім'ї, на охорону здоров'я;
- здійснення розвитку системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та післядипломного навчання фахівців, керівних кадрів, забезпечуючи «навчання протягом життя».

Таким чином, розвиток людського капіталу в напрямку виникнення якісно нового його типу зможе сприяти інноваційному розвитку економіки України, подоланню кризової ситуації та підвищенню її конкурентноздатності на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В. Головні напрями зміцнення соціально-економічних основ формування людського капіталу в Україні // Україна: аспекти праці. — 2006. — № 2. — с. 39-47.
2. Безтелесна Л. Управління людським розвитком в Україні // Україна: аспекти праці. — 2008. — № 8. — с. 34-49.
3. Красина О.В., Крутий И.А. Развитие человеческого капитала в условиях перехода к обществу знания. — http://www.muh.ru./Docs/niipo/11_2007.
4. Розвиток інноваційної та інвестиційної політики держави // Матеріали наукової експертизи // К.: 2007. — с. 3-6. — <http://www.in.gov.ua/index.php>.

Annotation. Development of conception of human capital in the conditions of becoming of economy of knowledges is analysed in the article, forming of a new quality of human capital and direction of state support of this process for providing of innovative type of development of economy is examined.

Key words: Economy of knowledges, innovative model of development, informative society, human capital.

УДК 330.341.1

В.А. Скрипниченко, к.е.н., доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПРИСКОРЕННЯ

В статті розглянуті умови проведення активної інноваційної політики з урахуванням інтересів суб'єктів цього процесу, впровадження наукомістких технологій, забезпечення сталого економічного розвитку країни.